

Interesų grupių įtaka formuojant atsinaujinančios energetikos viešąją politiką Lietuvoje 2008–2018 m.

Jaunius Jatautas, Andrius Stasiukynas

Mykolo Romerio universitetas, Ateities g. 20, Vilnius

The article has been reviewed.

Received on 28 October 2019, accepted on 16 December 2019

Anotacija

Interesų grupės vaidina svarbų vaidmenį formuojant viešąją politiką atsinaujinančios energetikos srityje, tačiau ne visos veiklos yra rezultatyvios (pvz., ne visos siūlomos įstatymo pataisos yra priimamos) ir daro įtaką sektoriaus veiklai. Straipsniu siekiama ištirti atsinaujinančios energetikos sektoriuje veikiančias interesų grupes ir jų veiklos įtaką viešosios politikos formavimui 2008–2018 m. Tyrimo metu buvo nagrinėti Seime registruoti teisės aktai bei jų pakeitimai; interesų grupių dalyvavimas Seimo komitetų posėdžiuose; interesų grupių teikiama siūlymai, šių pateiktų siūlymų priėmimo dažnumas. Tyrimo rezultatai parodė, kad aktyviausios teikiant įstatymų pataisas interesų grupės yra viešojo valdymo organizacijos ir jų asociacijos, Seimo nariai ir komitetai, verslo intereso grupės, mažiausiai aktyvios – visuomeninio intereso grupės; didžiausia įtaka išsiskyrė Seimo narių teikiama siūlymai.

Pagrindiniai žodžiai: viešoji politika, interesų grupė, atsinaujinančios energetikos sektorius, interesų grupių įtaka.

Įvadas

Interesų grupės vaidina svarbų vaidmenį formuojant viešąją politiką, priimant sprendimus aplinkosaugos (Rasmussen, 2012; Cheon, Urpelainen, 2013; Marchiori et al., 2017) ir energetikos srityse (Eichner, Pethig, 2015; Kang, 2016; Baldwin, 2018; Kooij et al., 2018; Ilieva et al., 2019; Andreas et al., 2018; Horváthová, Dobbins, 2019; ir kt.). Prieš kelis dešimtmečius energetikos sektoriaus liberalizavimo tendencijos ir atsinaujinančių energetikos išteklių panaudojimo plėtra sąlygojo didesnes galimybes verslui dalyvauti energetikos sektoriaus veikloje, ypač atsinaujinančios energetikos (toliau – AE) srityje, kas lėmė ir naujų interesų bei jiems atstovaujančių grupių susiformavimą (Sühlsen, Hisschemöller, 2014; Strunz et al., 2016; Brulle, 2018; Tosun,

Schulze, 2015; ir kt.). Atitinkamai viešojo valdymo modernizavimo tendencijos (naujasis viešasis valdymas, gerasis valdymas ir t. t.), susijusios su piliečių įtraukimu, stiprina ir skatina interesų grupių veiklą.

Interesų grupės mokslininkų plačiai nagrinėtos įvairiais aspektais. Paminėtini A. Dūro ir bendraautorių darbai, kuriuose analizuojama interesų grupių įtaka įvairiuose politikos ir ekonomikos sektoriuose (Dür, Bièvre 2007; Dür, Mateo, 2014, 2016), nemažai straipsnių ir specialių leidinių yra išleista apie interesų grupių ir lobistų veiklą bei įtaką sprendimų priėmimui Europos Sąjungos institucijose (Bernhagen et al., 2015; Bunea, Baumgartner, 2014; Greenwood, 2017; Fourinaies, Hall, 2017; Dialer, Richter, 2018; ir kt.). Reikšmingų pastebėjimų apie interesų grupių veiklą ir įtaką klimato kaitos suvaldymo sektoriuje yra pateikę Lucas (2018), Kettner ir Kletzan-Slamanig (2018), Meng ir Rode (2019). Interesų grupių įtaką viešosios politikos formavimui analizavo Jenkins ir Mulcahy (2018), Dana ir Nadler (2019), Hanegraaff, Vergauwen ir Beyers (2019), Dellmuth ir Bloodgood (2019) ir kiti.

Interesų grupių veiklos įtakos viešosios politikos formavimui vertinimas Lietuvoje iki šiol nebuvo išsamiau nagrinėjamas, pavieniais atvejais aptartas atskirų interesų grupių veiksmingumas vienoje ar kitoje srityje. Pradžią tyrimams šioje srityje padarė lietuvių tyrėjai, analizavę interesų grupes, jų veiklą ir sąveiką su valdžios institucijomis: Guzavičius (2008, 2011), Stasiukynas (2010, 2011), Lukošaitis (2011), Geleževičius (2013), Stankevičius ir Simanavičienė (2016), Ambrasaitė (2016), Jankauskas, Rudzkiš ir Kanopka (2014), Kanopka (2015), Jankauskaitė (2017) ir kiti.

Pažymėtina, kad minėti tyrimai nesiekė išgryninti ir apibrėžti, kokia būtų veikla Lietuvoje yra priskiriama interesų grupės veiklai ir jos įta-

kai ilgalaikės perspektyvos (dešimties metų laikotarpio) kontekste. Taip pat atkreiptinas dėmesys, kad AE sektorius, kaip toks, teisiškai išskirtas ir reglamentuoti pradėtas palyginti neseniai (LR nacionalinė energetikos strategija sukurta 2010 m., LR atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymas priimtas 2011 m.), todėl AE sektoriuje veikiančių interesų grupių gilesnė analizė bei jų galimos įtakos vertinimas padėtų atsakyti ne tik į mokslinius, bet ir į praktinius klausimus. Šio straipsnio **objektas** – interesų grupės ir jų veikla Lietuvos atsinaujinančios energetikos sektoriaus viešosios politikos formavimo procese.

Straipsnio autoriai iškėlė **tikslą** – ištirti AE sektoriuje veikiančias interesų grupes ir jų veiklos įtaką viešosios politikos formavimui 2008–2018 metais. Tikslui pasiekti buvo iškelti uždaviniai: (i) išanalizuoti LR Seimo 2008–2018 m. veiklą, susijusią su AE politikos formavimu; (ii) kategorizuoti interesų grupes, dalyvaujančias Lietuvos AE sektoriaus valdyme; (iii) išskirti įtakingiausias Lietuvos AE sektoriaus viešajame valdyme veikiančias interesų grupes. Įgyvendinant uždavinius, buvo nagrinėjama (i) interesų grupių veiklos viešojo valdymo procese teorinės prielaidos; (ii) interesų grupių, dalyvaujančių AE sektoriaus valdyme, kategorijos; (iii) LR Seimo 2008–2018 m. veikla, susijusi su AE politikos formavimu (tyrimo metu buvo nagrinėti Seime registruoti teisės aktai bei jų pakeitimai; interesų grupių dalyvavimas Seimo komitetų posėdžiuose; interesų grupių teikiami siūlymai, šių pateiktų siūlymų priėmimo dažnumas).

Interesų grupių dalyvavimas viešojo valdymo procese

Interesų grupės. Išskirtinos trys pagrindinės interesų grupių dalyvavimo AE sektoriaus viešajame valdyme veiklos kryptys (Vilčinskas, Vijeikis, 2007):

- informavimas – valdžios funkcija, skirta informuoti interesų grupes apie priimtus ir planuojamus priimti sprendimus;
- konsultavimas – valdžios institucijų prašymu interesų grupės reiškia savo pozicijas, teikia savo nuomones bei pasiūlymus;
- dalyvavimas – interesų grupių iniciatyva bei valdžios institucijos pasiūlyta galimybė dalyvauti sprendimo priėmimo procese.

Įvairūs autoriai (Beyers, Braun, 2014; Nownes, Newmark, 2016; Flöthe, 2019; Crepez ir kt., 2019; Statsch, Berkhout, 2019; ir kt.), remdamiesi interesų grupių funkcijomis, išskiria tų grupių veikimo principus: tinkamai išanalizuoti situaciją, viešai reikštis ir bendrauti su visuomene, formuoti teigiamą požiūrį, kuriam pritarėtų tiek interesų grupės atstovai, tiek dalis visuomenės. Be to, kaip teigia Mar-

tini (2012), interesų grupės tiesiogiai bendrauja su valdžios atstovais, dalyvauja viešuose posėdžiuose, rengia pranešimus aktualiais politiniais klausimais bei reiškiasi žiniasklaidoje.

Interesų grupės taip pat dalyvauja įvairiose konsultacijose, reiškia savo reikalavimus, teikia savus prioritetus, taip prisidedamos prie politikos formavimo. Jos nuolat stebi, kaip įgyvendinami jų tikslai ir atstovaujama interesams, suformuluotiems valstybės programose. Tokiu būdu interesų grupės atlieka savotišką valdžios veiklos kontrolės funkciją (Vilčinskas, Vijeikis, 2007). Taigi, interesų grupės aktyviai veikia tiek viešojo valdymo koregavimo, tiek politikos tęstinumo, tiek jos užbaigimo procesuose.

Akivaizdu, kad interesų grupės viešajame valdyme atlieka reikšmingą vaidmenį. Jos veikia lyg įrankis, kuris padeda užtikrinti piliečių teises ir galimybes dalyvauti formuojant valstybės politiką. Interesų grupės veikia kaip tarpininkas tarp visuomenės ir valstybės valdžios – informuoja visuomenę apie konkrečius klausimus, o valdžią supažindina su visuomenei aktualiais ir svarbiais klausimais. Taigi, galima teigti, jog aktyvus interesų grupių veikimas yra naudingas ne tik visuomenei, bet ir visai valstybei.

Viešojo valdymo procesas ir jo etapai

Paminėtina, kad viešojo valdymo procese dėmesys visų pirma skiriamas pačiam procesui, o ne tik institucijoms, struktūroms ar viešojo administravimo veikėjams (Bevir, 2010). Viešojo valdymo procesas Lietuvoje daugiausia yra saviorganizacinis, t. y. jo neorganizuoja ir nekontroliuoja konkretus valdymo centras – kas yra vienas esminių naujojo viešojo valdymo principų ir, regis, yra pakankamai įgyvendintas. Akcentuojama, kad viešasis valdymas laikomas efektyviu, kai viešojo valdymo institucijos, veikdamos kartu su visuomene, sugeba mažiausiomis sąnaudomis pasiekti visuomenės poreikius atitinkančius viešojo valdymo rezultatus. Viešojo valdymo rezultatais turėtų būti laikomi ne tik viešojo valdymo institucijų priimami ir įgyvendinami valdymo sprendimai, tačiau ir šių institucijų visuomenei teikiamos paslaugos (Bevir, 2010).

Viena iš įtvirtintų viešojo valdymo apibrėžčių nurodo, kad „viešasis valdymas – visuma viešosios politikos nustatymo, formavimo ir (arba) dalyvavimo ją formuojant ir įgyvendinimo procesų, kuriuose dalyvaujant viešojo valdymo institucijoms ir visuomenei priimami ir įgyvendinami valdymo sprendimai ir teikiamos administracinės ir viešosios paslaugos“¹. Reikia pabrėžti, kad viešasis valdymas – visų

¹ Viešojo valdymo tobulinimo 2012–2020 metų programa. *Valstybės žinios*, 2012-02-18, Nr. 22-1009.

pirma, politinis procesas, apimantis įstatymų, administravimo aktų kūrimą, teisminių nutarčių ir administravimo praktiką, kuri apriboja valdžios veiklą, kuriant ir teikiant viešąsias paslaugas (Lynn et al., 2000).

Augant visuomenės reikalavimams ir valstybei disponuojant ribotais finansiniais ištekliais, viešojo valdymo institucijos vien administraciniais veiksmais nebegali išspręsti kompleksinių visuomenės problemų ir patenkinti vis didėjančių jos poreikių. Todėl tampa aktualu kalbėti ne tik apie viešojo valdymo institucijų vykdomą viešojo administravimo (viešosios politikos įgyvendinimo) veiklą, bet ir apie kitų viešojo valdymo procesų (viešosios po-

litikos formavimo ir nustatymo) efektyvumą (Bao et al., 2013).

Viešojo politika nustatoma ir formuojama priimančiam tam tikrus valdymo sprendimus, kuriais valstybė išreiškia valią tam tikru visuomenei ar visai valstybei svarbiu klausimu. Kad sprendimai atitiktų visuomenės poreikius, jie turi būti priimami dalyvaujant kuo platesniam visuomenės atstovų būriui. Tai, remiantis naujojo viešojo valdymo principais, viešojo valdymo procese, iškeliant aktualias problemas, formuluojant viešąją politiką, svarstant visuomenei svarbius projektus, juos tvirtinant ir įgyvendinant, greta valdžios institucijų privalo dalyvauti ir kitos suinteresuotosios šalys (1 pav.).

1 pav. Viešasis valdymas Lietuvoje

Šaltinis: sudaryta autorių pagal Viešojo valdymo tobulinimo 2012–2020 metų programą, 2011

Šiuo atveju suinteresuotosiomis šalimis galima laikyti vieną ar daugiau fizinių ar juridinių asmenų, jų asociacijas, organizacijas arba grupes (Mieras, 2010).

Apibendrinant galima teigti, kad nors viešąją politiką formuoja ir įgyvendina viešojo valdymo institucijos viešojo valdymo proceso metu, tačiau skirtinguose šio proceso etapuose dalyvauja įvairios suinteresuotosios šalys, kurios pagal savo įtakos vertę ir sprendžiamo klausimo aktualumą konkrečiai grupei formaliai gali tapti įtakingomis interesų grupėmis.

Interesų grupių vaidmuo AE viešojo valdymo procese

Apžvelgus visus AE sektoriaus viešojo valdymo proceso etapus, daroma prielaida, kad didžiausią poveikį interesų grupės daro politikos formavimo metu. Būtent šiame etape, be valdžios instituci-

jų, veikia suinteresuotųjų šalių atstovai – įvairios nevyriausybinės organizacijos (NVO), verslo asociacijos, bendruomenių atstovai, pavieniai lobistai, taip pat viešojo valdymo institucijos ir kitos *interesų grupės*. Dalyvaudamos teisės aktų projektų, susijusių su AE energetikos sritimi, svarstymuose LR Seimo komitetuose ir komisijose, interesų grupės pastabų ir pasiūlymų teikimo metu siekia daryti įtaką sprendimų formulavimui.

Suinteresuotieji asmenys dažniausiai svarstymuose dalyvauja formaliai, nedarydami jokio poveikio projektams. Šio tyrimo metu teoriskai laikoma, kad tik tada, kai suinteresuotoji šalis pradeda aktyviai veikti (teikti siūlymus), ji tampa interesų grupe. Interesų grupės siekia, kad būtų sukurtos jų klientams palankios teisinės ir ekonominės galimybės plėtoti veiklą AE sektoriuje, teikia valdžios institucijoms pasiūlymus dėl teisės aktų ir veiklos programų rengimo bei tobulinimo.

Kita svarbi grupė, traktuojama kaip interesų ir dalyvaujanti AE sektoriaus viešosios politikos formavimo procese, yra mokslininkai, procese dalyvaujantys kaip ekspertai. Vienas didžiausių mokslo padalinių Lietuvoje – Lietuvos energetikos institutas, kuriame vykdomi įvairūs tyrimai, susiję su energetika ir AE sektoriaus plėtra šalyje, retkarčiais teikia siūlymus projektams, tad šią instituciją galima laikyti interesų grupe. Tačiau, kaip vėliau bus matoma atliktame tyrime, Institutas teikė tik vieną siūlymą nuo 2008 m. ir į jį nebuvo atsižvelgta, kas liudija menką mokslininkų, kaip interesų grupės, įtaką Lietuvos AE sektoriaus viešojo valdymo procese.

Interesų grupės dažnai veikia dviem pagrindinėmis kryptimis: pirma, jos siekia daryti įtaką visuomenės nuomonei ar politiniams sprendimams; antra, jos glaudžiai bendradarbiauja su politinėmis partijomis. Interesų grupės labai vertina galimybę patekti į įstatymų leidybos komitetus, kad galėtų tiesiogiai paveikti komitetų narius ir įstatymų leidėjus, kontroliuojančius komitetų skyrimo procesą (Fouirnaies, Hall, 2017). Galima teigti, kad visuomenės požiūriu interesų grupės gali būti patrauklesnės nei politinės partijos, nes jos dažniausiai gali orientotis ties vienu ar keliais, pačiais svarbiausiais tai grupei, tuo metu aktualiais klausimais (Mattina, 2011).

Taigi, interesų grupių dalyvavimą galima įvardyti kaip procesą, kurio metu interesų grupės ar joms atstovaujantys piliečiai kartu su oficialiais asmenimis dalyvauja iškeliant visuomenei reikšmingas problemas, formuluojant politiką, svarstant sprendimus, susijusius su aktualiais AE sektoriaus valdymo klausimais, ir priimant atitinkamus sprendimus.

Akcentuotina, kad galimybę dalyvauti AE energetiką reglamentuojančios teisinės bazės kūrimo procese, teikti pasiūlymus ir reikalavimus turi visos interesų grupės, bet ne į visų jų siūlymus yra atsižvelgiama dėl disponuojamos galios aspekto.

LR Seimo 2008–2018 m. veiklos, susijusios su AE sektoriaus politikos formavimu, ir interesų grupių tyrimo metodai bei rezultatai

Lietuvoje nėra sukurtos bendros duomenų bazės, kurioje būtų pateikiamos visos Lietuvoje veikiančios interesų grupės, todėl būtina jas tipologizuoti. Atliekant tipologizavimą buvo remtasi Kauno technologijos universiteto mokslininkų grupės 2015–2017 metais vykdyto projekto „Partijų ir interesų grupių sąveika: pobūdis, priežastys, pasekmės“, skirto ištirti Lietuvos politinių partijų ir interesų grupių sąveikos ypatumus bei poveikį viešosios politikos sprendimų priėmimui, parengta metodologija, kuri buvo adaptuota pagal Lietuvos AE sektoriaus specifiką.

Siekiant ištirti AE sektoriaus interesų grupių veiklą buvo taikomi dokumentų analizės bei aprašomosios statistikos metodai. Buvo atliekamas išsamus duomenų rinkimas ir jų sisteminimas remiantis LR Seimo komitetų posėdžių dokumentais bei, remiantis gautais analizės duomenimis, atliktas interesų grupių tipologizavimas ir jų įtakos vertinimas.

Pirmajame tyrimo etape, siekiant išsiaiškinti interesų grupių dalyvavimą AE sektoriaus viešojo valdymo procese, buvo atlikta LR Seimo komitetų ir komisijų posėdžių analizė 2008–2018 m. laikotarpiu ir išskirti posėdžiai, kuriuose svarstyti AE sektoriui aktualūs klausimai. Posėdžių dokumentuose išryškinti kviestieji asmenys ir išskirti aktyviai teikusieji pasiūlymus įstatymų projektams, tokiu keliu nustatant AE sektoriuje veikiančias interesų grupes.

1 lentelėje pateikiama LR Seime 2008–2018 m. kadencijose svarstytų AE sektoriaus viešajam valdymui aktualių projektų suvestinė.

1 lentelė

LR Seimo aplinkos apsaugos komitete svarstyti aktualūs AE sektoriaus viešajam valdymui projektai 2008–2018 m.

SEIMO KADENCIJA			
2016–2020 m.	2012–2016 m.		2008–2012 m.
XIIP-4600	XIIP-204	XIIP-1674	XIP-1749
XIIP-4444	XIIP-205	XIIP-2676	XIP-4037
XIIIP-511	XIIP-483	XIIP-2558	XIP-4330
XIIIP-1777	XIIP-773	XIIP-3768	
XIIIP-2034	XIIP-774	XIIP-3831	
XIIIP-2163	XIIP-1173	XIIP-2347	
XIIIP-2370	XIIP-1244	XIIP-1173	
XIIIP-2653	XIIP-1245	XIIP-4444	
XIIIP-2918	XIIP-1175	XIIP-2958	
XIIIP-2984	XIIP-1510	XIIP-4600	
	XIIP-1674		
	XIIP-1896		
	XIIP-2168		

Apibendrinant šios analizės rezultatus matyti, jog 2008–2012 m. kadencijoje LR aplinkos apsaugos komitete buvo svarstomi tik trys projektai: taip buvo todėl, kad šiuo laikotarpiu buvo formuojamas pagrindinis AE sektorių reguliuojantis teisės aktas – LR atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymas, kuris įsigaliojo 2011 m. gegužės mėnesį, tam buvo skiriama daugiausia dėmesio, todėl nėra aptinkama daug jo pakeitimo projektų ir tik tai 2012 m., kai AE sektoriaus plėtra įsibėgėjo ir pradėjo rodytis pirmieji trūkumai, buvo pradėti teikti įstatymo pakeitimo projektai. 2012–2016 m. kadencijoje Aplinkos apsaugos komitetas gavo daug pakeitimo pro-

jektų iš įvairių viešojo valdymo institucijų ir tai siejama su pagrindinio AE sektorių reguliuojančio įstatymo pasirodžiusiais trūkumais, o paskutinėje kadencijoje pagal Nacionalinę energetikos strategiją jau buvo formuojamas naujas plėtros modelis laikotarpiui nuo 2020 m. iki 2030 m.

Antrajame tyrimo etape, remiantis skyriuje apie interesų grupių vaidmenį pristatyta tipologija, interesų grupės buvo sugrupuotos pagal kategorijas, lentelę atitinkamai adaptavus prie AE sektoriaus viešajame valdyme dalyvaujančių interesų grupių, ir sudaryta 2 lentelė.

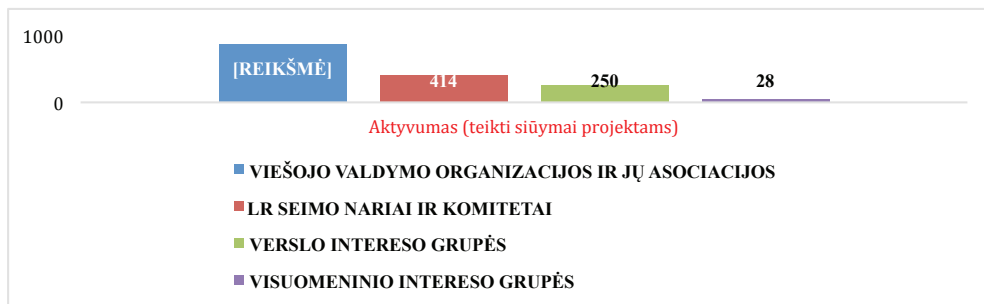
2 lentelė

Interesų grupių, dalyvaujančių AE sektoriaus viešajame valdyme, kategorijos

Verslo intereso grupės			Viešojo valdymo organizacijos ir jų asociacijos		Visuomeninio intereso grupės	LR Seimo nariai ir komitetai
Sektorinė asociacija	Skėtinė asociacija	Kitos verslo organizacijos ir jų asociacijos	Viešojo administravimo įstaigos ir jų asociacijos	Kitos viešojo sektoriaus organizacijos ir jų asociacijos	Aplinkosauuginės grupės	
Nacionalinė akvakultūros ir žuvų produktų gamintojų asociacija	Lietuvos verslo konfederacija	Advokatų kontora „Borenius / Švirinas ir partneriai“	Lietuvos Respublikos specialiuoju tyrimų tarnyba	Lietuvos energetikos institutas	Lietuvos upių gelbėjimo aljansas „Mėlynasis vingis“	Seimo kanceliarijos Teisės departamentas
Lietuvos vėjo elektrinių asociacija	ICC Lietuva			Valstybinė lietuvių kalbos komisija	Koalicija „Švari Baltija“	Seimo Aplinkos apsaugos komitetas
Biodegalų asociacija	Lietuvos verslo darbaviečių konfederacija	UAB „GECO investicijos“	Lietuvos Respublikos Vyriausybė	Lietuvos smulkiojo ir vidutinio verslo taryba		Energetikos komisija
Lietuvos šilumos tiekėjų asociacija		AB „ORLEN Lietuva“	Valstybinė kainų ir energetikos kontrolės komisija			Ekonomikos komitetas
Elektronikos platintojų asociacija	Lietuvos atsinaujinančių išteklių energetikos konfederacija	AB LIT-GRID				Seimo nariai Socialinių reikalų ir darbo komitetas
Lietuvos naftos produktų prekybos įmonių asociacija		AB LESTO	Europos teisės departamentas prie LR teisingumo ministerijos			Kaimo reikalų komitetas
Lietuviškų degalinių sąjunga						Valstybės valdymo ir savivaldybių komitetas
Lietuvos Respublikos žemės ūkio rūmai		Akcinė bendrovė „Šiaulių energija“				Biudžeto ir finansų komitetas
Lietuvos kiaulių auginimo asociacija		VšĮ Lietuvos laisvosios rinkos institutas	Lietuvos Respublikos energetikos ministerija			
Lietuvos autoverslininkų asociacija						
Lietuvos saulės energetikos asociacija						
Fotoelektros technologijų ir verslo asociacija						
Lietuvos atsinaujinančių išteklių energetikos asociacija						
Lietuvos šilumos tiekėjų asociacija						
Lietuvos elektros energijos gamintojų asociacija						

Sugrupavus interesų grupes, savo gausumu išsiskyrė verslo interesų grupės, viešojo valdymo organizacijos taip pat pasižymėjo savo kategorijos veikėjų gausa, o visuomeninio interesų grupių identifiukuota tik keletas.

Trečiuoju tyrimo etapu buvo nustatytos AE sektoriaus viešajame valdyme veikiančios įtakingiausios interesų grupės pagal įstatymų projektams teiktų siūlymų skaičių (aktyvumą) ir atitinkamai skaičių teikimų, kuriems buvo pritarta. Taip buvo išvesta procentinė galios išraiška (2–3 pav.).

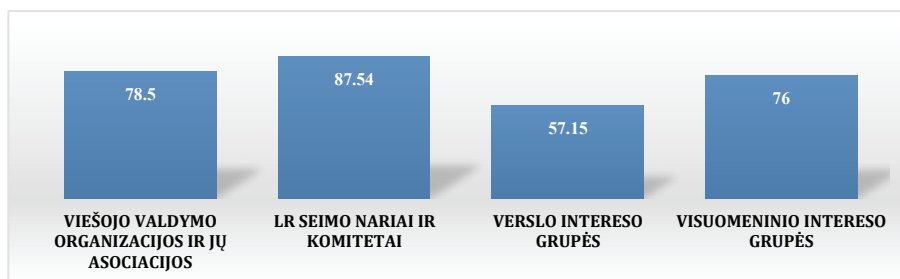

2 pav. Interesų grupių aktyvumas Seime 2008–2018 m.

Kaip matome iš 2 pav. pateiktų duomenų, aktyviausios interesų grupės analizuojamu laikotarpiu buvo viešojo valdymo organizacijos ir jų asociacijos, pateikusios 867 pasiūlymus projektams, bei LR Seimo nariai ir komitetai, pateikę 414 pasiūlymų. Mažiausiai analizuojamu laikotarpiu pasiūlymų tei-

kė visuomeninio intereso grupės (28), taigi jos buvo neaktyviausios, o verslo intereso grupės (250) aktyviai veikė AE sektoriaus plėtros valdyme.

Tyrimo paskutiniame etape buvo pateikta AE sektoriaus viešajame valdyme veikiančių interesų grupių įtakos procentinė išraiška:

3 pav. Interesų grupių įtaka (procentinis vidurkis pagal teiktų pasiūlymų įstatymo pakeitimo projektams ir atsižvelgimo į juos santykį)

Vertindami rezultatus, 3 paveiksle matome, kad įtakingiausias interesų grupės, t. y. tos, kurių pasiūlymams buvo daugiausiai pritarta, buvo LR Seimo nariai ir komitetai – pritarimo sulaukė 87,54 proc. jų teiktų pasiūlymų. Viešojo valdymo organizacijos ir jų asociacijų, įvertintų kaip aktyviausių interesų grupių, įtaka atsidūrė žemiau Seimo narių ir komitetų – buvo pritarta 78,5 proc. jų pasiūlymų. O mažiausiai aktyvios interesų grupės – visuomeninio intereso grupės – pagal įtaką atsidūrė trečioje pozicijoje – pritarimo sulaukė 76 proc. jų teiktų pasiūlymų, o verslo intereso grupių įtaka buvo mažiausia.

Išvados

1. Išnagrinėjus interesų grupių veiklos viešojo valdymo procese teorines prielaidas, galima teigti, kad didžiausią įtaką AE sektoriaus viešojo val-

dymo procese interesų grupės daro viešosios politikos formavimo etape. Visos suinteresuotosios šalys teisiškai turi galimybę teikti pasiūlymus ir reikalavimus, tačiau dažnai interesų derinimas neatneša pageidaujamų rezultatų dėl nepakankamos interesų grupės įtakos.

2. Ištyrus interesų grupes, veikiančias AE sektoriaus politikos formavimo etape, suformuotos kategorijos: verslo intereso grupės; viešojo valdymo organizacijos ir jų asociacijos; visuomeninio intereso grupės; LR Seimo nariai ir komitetai. Kategorijoje veikiančių subjektų skaičius nelemia šios kategorijos veiklos aktyvumo (verslo interesų grupės pirmąja subjektų gausa, tačiau teiktų pasiūlymų skaičiumi atsilieka nuo viešojo valdymo organizacijų ir Seimo narių kategorijų).

- Atlikę tyrimą, autoriai taip pat pastebėjo, kad dalis Seimo narių teikė siūlymus įstatymų pataisoms, nors nepriklausė komitetams, kurie veikia ar yra tiesiogiai susiję su AE sritimi. Taigi, keliamo prielaida, kad dalis verslo interesų grupių siūlymų buvo teikiama neformaliai per Seimo narius tiesiogiai, o ne formaliai per LR Seimo komitetus, šiam reiškiniui patikrinti būtini papildomi tyrimai. Antra, interesų grupių aktyvumas nebuvo didžiausios įtakos prielaida AE sektoriaus plėtros valdyme.

Literatūra

- Ambrasaitė, M. (2016). Lobizmo reglamentavimas Lietuvoje ir EBPO standartai. *Teisė*, 101, 60–78.
- Andreas, J. J., Burns, C., Touza, J. (2018). Overcoming energy injustice? Bulgaria's renewable energy transition in times of crisis. *Energy Research & Social Science*, 42, 44–52.
- Arnstein, S. R. (2009). *A ladder of citizen participation*. London: Routledge.
- Baldwin, E. (2018). Exploring How Institutional Arrangements Shape Stakeholder Influence on Policy Decisions: A Comparative Analysis in the Energy Sector. *Public Administration Review*, 79 (2), 246–255.
- Bao, G., Wang, X., Larsen, G. L., Morgan, D. F. (2013). Beyond new public governance: A value-based global framework for performance management, governance, and leadership. *Administration & Society*, 45 (4), 443–467.
- Beyers, J., Braun, C. (2014). Ties that count: explaining interest group access to policymakers. *Journal of Public Policy*, 34 (1), 93–121.
- Bernhagen, P., Dür, A., Marshall, D. (2015). Information or context: what accounts for positional proximity between the European Commission and lobbyists? *Journal of European Public Policy*, 22 (4), 570–587.
- Bevir, M. (2010). *Democratic Governance*. Princeton University Press.
- Brulle, R. J. (2018). The climate lobby: a sectoral analysis of lobbying spending on climate change in the USA, 2000 to 2016. *Climatic change*, 149 (3-4), 289–303.
- Bunea, A., Baumgartner, F. R. (2014). The state of the discipline: authorship, research designs, and citation patterns in studies of EU interest groups and lobbying. *Journal of European Public Policy*, 21 (10), 1412–1434.
- Cheon, A., Urpelainen, J. (2013). How do competing interest groups influence environmental policy? The case of renewable electricity in industrialized democracies, 1989–2007. *Political Studies*, 61 (4), 874–897.
- Crepaz, M., Chari, R., Hogan, J., Murphy, G. (2019). International Dynamics in Lobbying Regulation. In *Lobbying in the European Union* (pp. 49–63). Springer: Cham.
- Dana, D. A., Nadler, J. (2019). Regulation, Public Attitudes, and Private Governance. *Journal of Empirical Legal Studies*, 16 (1), 69–93.
- Dellmuth, L. M., Bloodgood, E. A. (2019). Advocacy group effects in global governance: Populations, strategies, and political opportunity structures. *Interest Groups & Advocacy*, 8 (3), 255–269.
- Dialer, D., Richter, M. (Eds.) (2018). *Lobbying in the European Union: Strategies, Dynamics and Trends*. Springer.
- Dür, A., De Bièvre, D. (2007). The question of interest group influence. *Journal of Public Policy*, 27 (1), 1–12.
- Dür, A., Mateo, G. (2014). The Europeanization of interest groups: Group type, resources and policy area. *European Union Politics*, 15 (4), 572–594.
- Dür, A., Mateo, G. (2016). *Insiders versus outsiders: Interest group politics in multilevel Europe*. Oxford University Press.
- Dür, A., Mateo, G. (2012). Who lobbies the European Union? National interest groups in a multilevel polity. *Journal of European Public Policy*, 19 (7), 969–987.
- Eichner, T., Pethig, R. (2015). Lobbying for and against subsidizing green energy. *Environmental and resource economics*, 62 (4), 925–947.
- Flöthe, L. (2019). The costs of interest representation—a resource perspective on informational lobbying. *European Political Science Review*, 1–18.
- Fouirnaies, A., Hall, A. B. (2017). How Do Interest Groups Seek Access to Committees? *American Journal of Political Science*, 62 (1), 132–147.
- Geleževičius, R. (2013). Lobizmo teisinis reguliavimas ir institucionalizacija Lietuvoje: pirmojo dešimtmečio išdavos ir pamokos. *Socialinių mokslų studijos*, 1, 177–191.
- Greenwood, J. (2017). *Interest representation in the European Union*. Macmillan International Higher Education.
- Guzavičius, A. (2008). Ekonominių interesų grupių daroma įtaka šalies konkurencingumui. *Economics & Management*, 13.
- Guzavičius, A. (2011). Lobbying in EU: interaction between business and government institutions. *Economics & Management*, 16.
- Hanegraaff, M., Vergauwen, J., Beyers, J. (2019). Should I stay or should I go? Explaining variation in nonstate actor advocacy over time in global governance. *Governance*. Prieiga internete: <https://onlinelibrary.wiley.com/>.
- Horváthová, B., Dobbins, M. (2019). Organised interests in the energy sector: A comparative study of the influence of interest groups in Czechia and Hungary. *Politics and Governance*, 7 (1), 139–151.
- Ilieva, I., Bremdal, B., Puranik, S. (2019). Bringing Business and Societal Impact Together in an Evolving Energy Sector. *Journal of Clean Energy Technologies*, 7 (3), 42–48.
- Jankauskaitė, V. (2017). Lietuvos interesų grupių europeizacijos veiksniai. *Viešojo politika ir administravimas*, 16 (1), 24–39.

31. Jankauskas, V., Rudzkiš, P., Kanopka, A. (2014). Risk factors for stakeholders in renewable energy investments. *Energetika*, 60 (2), 113-124.
32. Jenkins, M., Mulcahy, S. (2018). *Businesses' lobbying practices*. Transparency International. Prieiga internete: https://knowledgehub.transparency.org/assets/uploads/helpdesk/Businesses-Lobbying-Practices_2018.pdf.
33. Kang, K. (2016). Policy influence and private returns from lobbying in the energy sector. *The Review of Economic Studies*, 83 (1), 269-305.
34. Kanopka, A. (2015) *Investicijų į atsinaujinančių išteklių energetiką rizikų vertinimas ir valdymas suinteresuotų šalių aspektu*. (Doctoral dissertation. Vilnius: Mykolas Romeris University.
35. Kettner, C., Kletzan-Slamanig, D. (2018). Climate Policy Integration on the National and Regional Level: A Case Study for Austria and Styria. *International Journal of Energy Economics and Policy*, 8 (4), 259-269.
36. Kooij, H. J., Oteman, M., Veenman, S., Sperling, K., Magnusson, D., Palm, J., Hvelplund, F. (2018). Between grassroots and treetops: Community power and institutional dependence in the renewable energy sector in Denmark, Sweden and the Netherlands. *Energy Research & Social Science*, 37, 52-64.
37. *Lietuvos Respublikos atsinaujinančių išteklių energetikos įstatymas* (2019). Suvestinė redakcija nuo 2019-10-01 iki 2019-12-31. Prieiga internete: <https://e-seimas.lrs.lt/portal/legalAct/lt/TAD/TAIS.398874/asr>.
38. Lynn, L. E., Heinrich, C. J., Hill, C. J. (2000) Studying Governance and Public Management: Challenges and Prospects. *Journal of Public Administration Research and Theory*, 10 (2), 233-262.
39. Lucas, K. (2018). Behind success stories: goal attainment in global trade and climate negotiations. *Interest Groups & Advocacy*, 8 (1), 44-67.
40. Lukošaitis, A. (2011). Lobizmas užsienio šalyse ir Lietuvoje: teisinio reguliavimo ir institucionalizacijos problemos. *Politologija*, 62 (2), 3-42.
41. Marchiori, C., Dietz, S., Tavoni, A. (2017). Domestic politics and the formation of international environmental agreements. *Journal of Environmental Economics and Management*, 81, 115-131.
42. Martini, M. (2012). Influence of Interest Groups on Policy – Making. Transparency International, Anti Corruption Resource Centre. Prieiga internete: <https://www.u4.no/publications/influence-of-interest-groups-on-policy-making.pdf>.
43. Mattina, L. (2011). *Interest Groups*. In International Encyclopedia of Political Science. SAGE knowledge.
44. Meng, K. C., Rode, A. (2019). The social cost of lobbying over climate policy. *Nature Climate Change*, 9 (6), 472.
45. Mierauskas, P. (2010). Suinteresuotųjų asmenų dalyvavimas Lietuvos saugomų teritorijų valdyme. *Socialinių mokslų studijos*, 3 (7), p. 125-143.
46. Nacionalinė energetinės nepriklausomybės strategija. *Valstybės žinios*, 2012-07-10, Nr. 80-4149.
47. Nownes, A. J., Newmark, A. J. (2016). The information portfolios of interest groups: An exploratory analysis. *Interest Groups & Advocacy*, 5 (1), 57-81.
48. *Partijų ir interesų grupių sąveika: pobūdis, priežastys, pasekmės (PIGS)*. Prieiga internete: <https://shmmf.ktu.edu/projects/partiju-ir-interesu-grapiu-saveika-pobudis-priezastys-pasekmes-pigs/>.
49. Rasmussen, M. K. (2012). Is the European Parliament still a policy champion for environmental interests?. *Interest Groups & Advocacy*, 1 (2), 239-259.
50. Stankevičius, A., Simanavičienė, Ž. (2016). *Lobizmo metodų klasifikacijos palyginamoji analizė Lietuvos ir ES teisės aktuose*. Viešojo saugumo fakultetas. Kaunas: Mykolo Romerio universitetas, 196-209.
51. Stasiukynas, A. (2011). Viešojo ir privataus sektorių dalyvavimo santykio elektros energetikoje modelis. *Viešojo politika ir administravimas*, 10 (2), 260-270.
52. Stasiukynas, A. (2010) Visuomenės dalyvavimas Lietuvos elektros energetikos sektoriaus valdyme. *Viešojo politika ir administravimas*, 32, 104-119.
53. Statsch, P., Berkhout, J. (2019). Lobbying and policy conflict: explaining interest groups' promiscuous relationships to political parties. *Interest Groups & Advocacy*, 1-20.
54. Strunz, S., Gawel, E., Lehmann, P. (2016). The political economy of renewable energy policies in Germany and the EU. *Utilities Policy*, 42, 33-41.
55. Sühlsen, K., Hisschemöller, M. (2014). Lobbying the 'Energiewende'. Assessing the effectiveness of strategies to promote the renewable energy business in Germany. *Energy Policy*, 69, 316-325.
56. *The Jerry Perez Experiment*. Prieiga internete: <https://thejerryperexperiment.weebly.com/unit-4.html>.
57. Tosun, J., Schulze, K. (2015). Compliance with EU biofuel targets in South-Eastern and Eastern Europe: Do interest groups matter? *Environment and Planning C: Government and Policy*, 33 (5), 950-968.
58. Viešojo valdymo tobulinimo 2012-2020 metų programa. *Valstybės žinios*, 2012-02-18, Nr. 22-1009.
59. *Viešojo valdymo tobulinimo 2012-2020 metų programa: rengimo kontekstas, siūlomi strateginiai sprendimai ir laukiami rezultatai* (2011). Viešasis administravimas Lietuvoje. 2011 metų ataskaita. Prieiga internete: <http://vakokybe.vrm.lt/get.php?f.575>.
60. Vilčinskas, J., Vijeikis, D. (2007). Lietuvos grupių interesai Briuselyje: kelionėje be interesų grupių? *Politologija*, (1) 7, 95-143.

Influence of Interest Groups on the Development of Public Policy of Renewable Energy in Lithuania 2008-2018

Summary

Interest groups play an important role in public policy-making and decision-making in public sector governance. While abroad, interest groups have been extensively analysed by scholars, but the assessment of the influence of interest group activities on public policy-making in Lithuania is insufficient.

The problem of the research is that this field has not been thoroughly analysed until now. There is no universally agreed and defined definition about kind of activity of interest group and its influence in Lithuania. Thus, in the context of existing research, there is a need for a deeper insight into the activities of interest groups with a focus on assessing their impact on public governance. The object of this article is interest groups and their activities in the Lithuanian renewable energy (RE) sector.

The aim of the research described in this article is to investigate the interest groups acting in the RE sector and the influence of the activities on public policy-making in 2008–2018.

Authors, based on the functions of interest groups, distinguish the main principles of their activities: to properly analyse the situation, to express themselves publicly and to communicate with society, to form a positive attitude, which would be accepted by both the interest group and the society. In addition, interest groups communicate directly with government officials, attend public hearings, report on current political issues, and appear in the media.

Involvement of interest groups can be defined as the process by which interest groups or their representatives, together with officials, are involved in raising issues of major importance to society, formulating policy, discussing and deciding on issues relevant to the management of the RE sector.

It can be argued that although the public policy is formulated and implemented by public authorities during the public governance process, there are various interest parties involved at different stages of the process. They can formally become influential interest groups according to the value of their influence and the relevance of the issue. All interested parties have an opportunity to participate in the process of developing the legal framework, but the proposals of all of them are not considered due to the aspect of renewable energy.

There is no unified database in Lithuania, which contains all interest groups acting in Lithuania. Therefore, it is necessary to typologize them. The typology is based on Kaunas University of Technology scientists' group project 2015–2017: *Interaction between parties and*

interest groups: nature, causes, consequences, according to the specifics of the Lithuanian RE sector.

In order to investigate the activities of the interest groups, the methods of document analysis and descriptive statistics were applied. Comprehensive data collection and systematisation was carried out on the basis of the Seimas committees' meeting documents, and on the basis of the received analysis data, typology of interest groups and their impact assessment was performed.

In order to find out the involvement of interest groups in the public-governance of the ER sector, the analysis of meetings of the Seimas committees and commissions in 2008–2019 was carried out. During the period 2007–2010, issues relevant to the RE sector were discussed. In the documents of meetings invited persons and those who actively made proposals have been highlighted, thus identifying interest groups.

In the second stage of research, based on the typology presented in the article earlier, interest groups were categorized by adapting the table accordingly to the interest groups involved in public governance in the RE sector.

The third stage identifies the most influential interest groups acting in the public sector of the RE, according to the number (activity) of proposals submitted to the draft laws and accordingly the number of submitted proposals. This is how the percentage of influence was derived.

As the results of the research have shown, that interest groups have the greatest influence in the public government process of the RE sector at the stage of public policy making. However, the balancing of interests does not produce the desired results due to insufficient influence of the interest group.

By researching the activities of interest groups in the RE sector policy making stage, types of interest groups can be established according to their members' goals, activities, aspirations, and relationships.

After research of the Seimas activities in 2008–2018 related to activities in RE policy-making, it can be stated that the public administration organizations and their associations are most active interest groups in submitting amendments to the law. They have submitted 867 proposals during the analysed period. Members of the Seimas have submitted 414 proposals. During the period which was under review, 250 business proposals were submitted by business interest groups and only 28 by public interest groups.

Keywords: interest group, renewable energy sector, influence of interest groups.